

Prohlášení ředitele Výzkumného ústavu pícninařského, spol. s r.o. Troubsko k současné situaci vědecko-výzkumné základny

Zdá se, že současné období v českém výzkumu není sezónou okurkovou, ale sezónou prohlášení. Prohlášení stíhá prohlášení. Nejčastěji je slyšet - situace v české vědě a výzkumu je kritická. Je to opravdu tak? Nejsem příznivcem prohlášení a silných slov, přesto jsem se odhodlal k napsání tohoto textu.

Navrhuji, sedněme si ke stolu a diskutujme. Věcně a nad fakty. V České republice je s relativně dobrou lokální i tématickou sítí zastoupen základní a aplikovaný výzkum. Cílem každé tvůrčí činnosti ve výzkumu musí být předat uživateli použitelný výsledek. O jejich kvalifikaci a kvantifikaci se snaží hodnocení přenesené do databáze RIV. Jako reprezentant aplikovaného výzkumu zcela chápu a plně souhlasím s tím, že musí být veřejná kontrola za veřejné prostředky generovaných výsledků. Zároveň dlouhodobě vyjadřuji skepsi, že lze jednotným systémem hodnotit všechny typy výzkumu. Ale to je právě o té diskuzi. Současný systém hodnocení je výsledkem dlouhých diskuzí, je kompromisem mezi řadou názorů a rozhodně není optimální, ale jiný nemáme. Když kritizujeme, řekněme zároveň jaký máme návrh na zlepšení. Osobně říkám, že žádný skokově lepší návrh nemám. Proto je třeba podle mého názoru poslouchat sebe navzájem a nečinit někdy jednostranné kroky vedoucí k vychýlení určité rovnováhy mezi základním a aplikovaným výzkumem. Takovýmto nesystémovým řešením se jeví poslední úprava Metodiky hodnocení výsledků výzkumu a vývoje v roce 2009, kdy dochází k jednostrannému navyšování bodového hodnocení výsledků základního výzkumu, jehož důsledkem může být výrazné přerozdělení veřejných prostředků ve prospěch institucí základního výzkumu na úkor výzkumu aplikovaného.

Stejně tak široce diskutována byla reforma VaV. A opět bychom měli začínat od začátku? Nejsem si tím jist. Na příkladu výzkumné organizace, kterou mám tu čest poslední roky řídit, uvedu fakta, které ve svém výsledku mohou vést k poklesu veřejných zdrojů investovaných do pícninařského výzkumu. Ale neříkám, že je to likvidace. Je to jen vážný signál, který může vést k ohrožení tohoto typu výzkumu v republice. Jsem hluboce přesvědčen, že Česká republika vkládá do VaV dostatek prostředků, jen je někdy nesprávně rozděluje. V současné ekonomické krizi se bude zvyšovat napětí ve všech oblastech života, na druhé straně paradoxně by mohla být krize šancí pro výzkum jak rychlými inovacemi zmírnit dopady do národních ekonomik. Rychlý transfer aplikovatelných výsledků je v současné době naprostou nezbytností.

Výzkumný tým našeho pracoviště čítá kolem dvaceti vysokoškolsky vzdělaných lidí schopných produkovat ročně několik certifikovaných metodik, vyšlechtit odrůdy zemědělsky využitelných plodin, být autory ověřených technologií, podílet se na tvorbě užitečných vzorů, být autory desítek odborných příspěvků. Při předposledním hodnocení výsledků, tedy de facto dle metodiky pro rok 2006, bylo po přepočtu zhodnocení vložených veřejných prostředků vyšší než 11násobné a v tehdy uplatňovaných čtyřbarevných tabulkách jsme byli ve druhé nejvyšší hodnocené skupině. Změna systému hodnocení a zařazení jen výzkumných organizací dle Rámce společenství do hodnocení se situace pro nás diametrálně změnila, ale opět nebudu hovořit o likvidaci. V každém případě ale dochází ke změně ve struktuře a výši financování. Spíše než o katastrofickém scénáři je třeba hledat cesty jak činnost diverzifikovat a zefektivnit. Zmíním jen jeden nástroj, který nám umožnil v nedávné minulosti a současnosti čerpat institucionální prostředky. Abychom překonali tehdy zřejmou diskriminaci v možnosti přístupu k institucionálním prostředkům založili jsem přesně v intencích zákona 130/2002 Sb., a později upravili podle Rámce společenství, výzkumnou organizaci a ucházeli se úspěšně o výzkumný záměr. Ten nyní končí, ale část kapacity výzkumného týmu bude v zájmu kontinuity pokračovat v aplikovaném výzkumu s prvky výzkumu základního. Byly

vytvořeny institucionální a instrumentální podmínky a není možné je dále nevyužívat. Nový systém hodnocení je ale konkrétně pro naši firmu diskriminující? Schválně je na konci předchozí věty otazník. Mohlo by se zdát. Proč vlastně toto prohlášení? Celý svůj profesní život se věnuji aplikovanému zemědělskému a environmentálnímu výzkumu. Ani na vteřinu nechci připustit myšlenku, že bych spolu se svými kolegy dělal podřadný či druhořadý či průměrný výzkum. Není mnoho impaktovaných publikací, ale zato mnoho aplikovatelných výsledků. Prosím podívejte se na webové stránky a posuďte zda za veřejné prostředky bylo uděláno málo. Troufám si tvrdit, že většina toho co se děje v zemědělské krajině je výsledek inovativních procesů. Ne vždy se vše podařilo, ale pokrok v genetice, šlechtění, pěstitelských technologiích, zlepšování kvality potravinářských surovin a potravin, environmentálně příznivé a udržitelné systémy jsou toho důkazem. Bez výstupů ze zemědělského výzkumu určitou dobu vydržíme, ale zvláště v případě studia živé přírody nelze přejímat výsledky ze zahraničí. Potřebujeme stabilizovanou tuzemskou výzkumnou základnu, která bude schopná nezávislé tvorby a verifikace výsledků. Výzkumné ústavy aplikovaného charakteru takovou platformou jsou. Udělejme všechno proto aby nezanikly. Hledejme kompromisy a společnou řeč. Silná slova nic nevyřeší, nebo přesněji mohou vyřešit něco drobného recentně, ale ne dlouhodobě. Aplikovaný výzkum potřebuje výzkum základní a obráceně. A je jedno, kde je prováděn, důležitá je kvalita a efektivita. Snažme se ji udržet v současné nepříliš ekonomicky vhodné době.

RNDr. Jan Nedělník, PhD.